

Kap 1: Landskapet og menneskene			
Kjerneelementer: • undring og utforsking • samfunnskritisk tenking og sammenheng • identitetsutvikling og fellesskap • berekraftige samfunn Kompetansemål: • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levekår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag • utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur • bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er			
Tidsbruk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid / arbeid i Verktøykassa:
34-39	Beskrive naturlandskaper i Norge • reflektere over hvordan kulturlandskapene endrer seg med behovene menneskene har • forklare hva en arealbrukskonflikt er ved hjelp av eksempler • reflektere over hvordan landskap påvirker mennesker • gjøre rede for hvilke naturfarer som finnes i Norge, og hva som kan gjøres for å redusere farene • kjenne til hvordan klimaendringene påvirker naturfarene • utforske naturkatastrofer i verden • forklare hvorfor mennesker i fattige land er mer utsatt for naturfarer og katastrofer	Egenvurdering: Bruk malen for læringslogg (se vedlegg) for hvert deltema: • Landskapene • Landskap, fornuft og følelser • Når naturen truer Presentasjon: Lage en presentasjon om en naturskade/naturkatastrofe Fokus på kildebruk og følge oppgavekriterier	Verktøykassa: • Presenter stoffet ditt strukturert • Grafisk fremstilling av tall • Digital presentasjon Samarbeid med andre fag: • Temaet egner seg til samarbeid med for eksempel naturfag, norsk og matematikk.

Kap 2: Hvem er du?			
Kjerneelementer: - undring og utforsking - samfunnskritisk tenking og sammenheng - identitetsutvikling og fellesskap Kompetansemål: - reflektere over likskapar og ulikskapar i identitetar, levestett og kulturuttrykk - drøfte moglegheiter og utfordringar ved mangfald - reflektere over korleis identitet, sjølvbilete og eigne grenser blir utvikla og utfordra i ulike fellesskap - presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønskte hendingar			
Tidsbruk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid / arbeid i Verktøykassa:
Høstferie uke 40 41-45	- Reflektere over og bruke begrepene sosialisering, normer, samfunn, identitet, personlighet og sosiale roller - Reflektere over hvordan vi påvirkes av samfunn, familie og venner - Reflektere over spørsmål knyttet til ulike verdier og livsvalg - Beskrive ulike sosiale grupper de tilhører - Kjenne til begrepet fordommer - Utforske temaet likestilling mellom kjønn	Underveisvurdering/egenvurdering: Elevene kan levere et begrepsskjema (s. 231 i Verktøykassa) med de 6 sentrale begrepene for kapitlet. Presentasjon: Oppgaver til "Å ta gode valg", oppgave 3 (s.61). Elevene kan ha muntlig presentasjon, lage film eller podcast. Skriftlig innlevering: Utforsk, oppdrag 2 (s. 63). Fagsamtale Kapitteloppgave 1 (s. 64) egner seg godt som utgangspunkt for fagsamtale. Her må elevene kunne begreper og de må presentere statistikk.	Verktøykassa: - Presenter stoffet ditt strukturert - Grafisk fremstilling av tall - Digital presentasjon - Kildekritikk - Begrepsskjema Samarbeid med andre fag: Temaet egner seg til samarbeid med for eksempel KRLE, norsk og utdanningsvalg. KRLE: "Oppgaver til "Hvem påvirker deg?", oppgave 2 (s.51). Også i Utforsk kan man samarbeide med KRLE om temaet likestilling. Norsk: "Oppgaver til "Hvem påvirker deg?", oppgave 3 (s. 51). Utdanningsvalg: Mange temaer og oppgaver i dette kapitlet kan brukes tverrfaglig med faget utdanningsvalg. Særlig oppgave 3 (s. 61) og kapitteloppgavene s. 64

Kap 3: Kampen for rettigheter			
Kjerneelementer: - undring og utforsking - samfunnskritisk tenking og samanhengar - demokratiforståing og deltaking - identitetsutvikling og fellesskap Kompetansemål: - reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av (...) historisk kontekst - gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske (...) konfliktar - reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane - reflektere over korleis ekstreme haldningar og ekstreme handlingar kan førebyggjast			
Tidsbruk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid / arbeid i Verktøykassa:
45-50	- reflektere om forskjellene mellom samfunnet på 1700-tallet og i dag, spesielt med hensyn til friheter og rettigheter - vite hva opplysningsfilosofi er og når denne tankeretningen oppstod - kjenne til maktfordelingsprinsippet og ideen om grunnleggende menneskerettigheter og når de oppstod - redegjøre for grunnleggende menneskerettigheter og hvordan status er for dem i verden i dag - kjenne til den amerikanske revolusjonen - redegjøre for bakgrunnen for og utfallet av den franske revolusjonen - kjenne til viktige hendelser og noen viktigere aktører i den franske revolusjonen	Egenvurdering: Bruk malen for læringslogg (se vedlegg) for hvert deltema: - Gamle og nye ideer - Den franske revolusjonen Presentasjon Oppdrag 3 (s. 95). Elevene kan ha muntlig presentasjon foran klassen, lage podcast eller film Skriftlig innlevering Oppgave 3: Hvem var opplysningsfilosofene? (s. 79) Debatt/klassediskusjon: Oppgave 2: Har ytringsfriheten noen grenser? (s.79)	Verktøykassa: - Still gode spørsmål - Kildekritikk - Kildelogg - Presenter stoffet ditt strukturert Samarbeid med andre fag: - Temaet egner seg til samarbeid med for eksempel engelsk, fremmedspråk og norsk. Fremmedspråk eller engelsk: deler av presentasjon og innlevering kan fremføres/leveres på et annet språk. Arbeid med historiske kilder: - Karikaturer s. 68 - Bilder av Napoleon Bonaparte. Oppgaver til "Den franske revolusjon", oppgave 2, (s. 93). Arbeid med kontrafaktisk historie: La elevene reflektere over hvordan samfunnet hadde sett ut dersom viktige historiske hendelser ikke hadde skjedd. Kapitteloppgave 4 (s. 96).

Kap 4: Vi bygger demokratiet sammen			
Kjerneelementer: • undring og utforsking • samfunnskritisk tenking og samanhengar • demokratiforståing og deltaking • identitetsutvikling og fellesskap • bærekraftige samfunn Kompetansemål: • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av (geografisk forhold og) historisk kontekst • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag (, og korleis desse grunngir standpunkta sine) • beskrive sentrale lover, reglar (og normer) • drøfte kva konsekvensar brøt på desse [sentrale lover, reglar og normer] kan ha for den enkelte og for samfunnet på kort og lang sikt • beskrive trekk ved det politiske systemet og velferdssamfunnet i Noreg i dag • reflektere over sentrale utfordringar [ved det politiske systemet og velferdssystemet i Noreg i dag]			
Tidsbruk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid / arbeid i Verktøykassa:
5 uker	• reflektere over hvordan du selv kan delta i demokratiet • redegjøre for hva slags prinsipper som ligger til grunn for det norske demokratiet • reflektere over hva grunnleggende rettigheter er • kjenne til samenes rett til å bestemme selv i saker som er viktige for dem • redegjøre for hvordan de selv kan handle politisk og påvirke politiske beslutninger • kjenne til den norske demokratiske historien, spesielt hendelsene i 1814, 1884 og 1905	Underveisvurdering/egenvurdering: Elevene kan levere et begrepsskjema (s. 231 i verktøykassa) med de sentrale begrepene for kapitlet. Presentasjon: Oppdrag 2: Hva er falske nyheter? (s. 129) Innlevering: Oppgaver til "Det norske demokratiet", oppgave 2 (s. 107). Oppgave 4: Hva brenner du for? (s. 107) Debatt/klasediskusjon "Inn i temaet": Å være med å bestemme (s. 101)	Verktøykassa: • still gode spørsmål • tankekart • kildekritikk • digital presentasjon • begrepsskjema Samarbeid med andre fag: • Temaet egner seg til samarbeid med for eksempel norsk, kroppsøving, kunst og håndverk. • Kroppsøving: inn i temaet (s 100) og sektordiagram (s.110) tar for seg kroppsøvingsfaget. Se lærerveiledning for konkret opplegg

Kapittel 5 – fra jordbruk til industri			
Kjerneelementer: • undring og utforsking • samfunnskritisk tenking og sammenhengar • demokratiforståing og deltaking • identitetsutvikling og fellesskap • bærekraftige samfunn Kompetansemål: • utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor • drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikhtar • reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane • presentere tiltak for meir berekraftige samfunn • vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet			
Tidsbruk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid
5 uker	• kjenne til hvordan folk i Norge levde på 1800-tallet • forklare hva den industrielle revolusjonen var og hva slags konsekvenser den fikk • kjenne til Storbritannias rolle i den industrielle revolusjonen • reflektere over fordeler og ulemper knyttet til industrialiseringen • reflektere over forholdet mellom industri og miljø	Egenvurdering Bruk malen for læringslogg (se vedlegg) for hvert deltema: • Liv og arbeid på 1800-tallet • Den industrielle revolusjonen • Nye tider Presentasjon Oppgaver til "Den industrielle revolusjonen", oppgave 3 (s. 149) <i>eller</i> oppgave 4? (s. 149). Rollespill Oppgaver til "Nye tider, oppgave 3 (s.157). Debatt/klasediskusjon Oppgaver til "Nye tider" 4 (s. 157).	Verktøykassa: • Presenter stoffet ditt strukturert • Digital presentasjon • Bruke bilder lovlig • kildelogg Samarbeid med andre fag: • Temaet egner seg til samarbeid med for eksempel naturfag, norsk og matematikk. Bruk bildene i kapitlet: • Elevene kan skrive kildelogg til flere av bildene i kapitlet.

Kapittel 6 – kamp om land og folk			
Kjerneelementer: • undring og utforsking • samfunnskritisk tenking og sammenheng • demokratiforståing og deltaking • identitetsutvikling og fellesskap • bærekraftige samfunn Kompetansemål: • drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur • gjere greie for årsaker til og konsekvensar av sentrale historiske og notidige konflikt • reflektere over om endringar av nokre føresetnader kunne ha hindra konfliktane • utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd • gjere greie for fornorsking av samane og dei nasjonale minoritetane og uretten dei har vore utsette for • reflektere over kva for aktørar som har makt i samfunnet i dag, og korleis desse grunnir standpunkta sine			
Tidsbuk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid
5 uker	• kjenne til at folk i ulike deler av verden ikke nødvendigvis kjente til hverandre for inntil ca. 500 år siden • reflektere over at europeerne utnyttet områder og folk dit de kom, i Afrika, Amerika og Asia – og konsekvensene av slik utnyttning • redegjøre for hva slaveri og menneskehandel er og europeernes rolle i dette • redegjøre for begreper som imperialisme og nasjonalisme og konsekvenser av disse tankeretningene • reflektere over begreper som mangfold og diskriminering • redegjøre for trekk ved norsk nasjonalisme på 1800-tallet • kjenne til forholdene i tsarens Russland før den russiske revolusjonen • redegjøre for urfolks stilling og urfolks rettigheter	Egenvurdering: Elevene kan levere et begrepsskjema (s. 231 i Verktøykassa) med de sentrale begrepene for kapitlet. Innlevering Oppgaver til "Verden bindes sammen med tvang", oppgave 2 (s.177). Eller Oppgave 3 (s. 177). Presentasjon Oppgaver til "Verden bindes sammen med tvang", oppgave 4 (s. 177) Eller Oppgaver til "Nasjonene blir til", oppgave 3 (s. 187). Rollespill: Oppdrag 2: Hva kan du gjøre hvis folk blir dårlig behandlet? (s. 189) Fagsamtale Oppgave 1 (s.190) egner seg godt som utgangspunkt for en fagsamtale.	Verktøykassa: • Begrepsskjema Samarbeid med andre fag: • Temaet egner seg til samarbeid med for eksempel norsk, norsk sidemål og KRLE. • Norsk sidemål: elevene kan skrive deler av teksten på sidemål • KRLE: I Utforsk kan man fokusere på urfolks religion Arbeid med kart: Kapitlet inneholder flere kart. Klarer elevene å lese informasjonen i kartene?

Kapittel 7 – ressursene vi deler			
Kjerneelementer: • undring og utforsking • samfunnskritisk tenking og samanhengar • demokratiforståing og deltaking • identitetsutvikling og fellesskap • bærekraftige samfunn Kompetansemål: • samanlikne korleis politiske, geografiske og historiske forhold påverkar levekår, busetjingsmønster og demografi i forskjellige delar av verda i dag • utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte innverknaden teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur • bruke samfunnsfaglege metodar og digitale ressursar i eigne undersøkingar, presentere funn ved bruk av digitale verktøy og drøfte kor gyldige og relevante funna er • vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår • reflektere over korleis menneske har kjempa og kjempar for endringar i samfunnet og samstundes har vore og er påverka av geografiske forhold og historisk kontekst • utforske og beskrive korleis menneske- og urfolksrettar og andre internasjonale avtalar og samarbeid har betydning for nasjonal politikk, livet til menneske, likestilling og likeverd • beskrive ulike dimensjonar ved berekraftig utvikling og korleis dei påverkar kvarandre, og presentere tiltak for meir berekraftige samfunn • vurdere korleis arbeid, inntekt og forbruk kan påverke personleg økonomi, levestandard og livskvalitet			
Tidsbuk	Læringsmål	Vurdering	Tverrfaglig arbeid
5 uker	• gjøre rede for de ulike kategoriene av naturressurser • forklare hva bærekraftig utvikling er ved hjelp av eksempler • kjenne til hva som truer naturressursene våre • forklare hvordan naturressurser kan være opphav til konflikter • beskrive hvordan mennesker har utnyttet naturressursene før og nå • reflektere over fordeler og ulemper ved industrialisering • kjenne til hva global oppvarming er, og hvordan det påvirker naturressursene • kjenne til hvordan rike og fattige land utnytter naturressursene ulikt • forklare hvorfor utdanning og likestilling er viktige bærekraftiltak • reflektere over eget forbruk og kjenne til hvordan du selv kan bidra til bærekraftig ressursbruk • utforske hvordan mennesker er en ressurs	Egenvurdering: Bruk malen for læringslogg (se vedlegg) for hvert deltema: • Naturressursene • Bærekraftig ressursbruk • Kan vi redde kloden? Debatt/klasediskusjon Oppgaver til "Naturressursene", oppgave 2 (s. 201). <i>Eller</i> Oppgaver til "Kan vi redde kloden?", oppgave 4 (s. 221) Presentasjon Oppgaver til "Naturressursene", oppgave 3 (s. 201) <i>Eller</i> Utforsk, oppdrag 4 (s. 223) Innlevering Kapitteloppgave 1 (s. 224)	Verktøykassa: • Still gode spørsmål • Kolonneskjema • Kildekritikk • Presenter stoffet ditt strukturert • Bruke bilder lovlig Samarbeid med andre fag: Tverrfaglig undervisningsopplegg om vann: https://www.gyldendal.no/undervisningstips/fns-baerekraftmal-nummer-6/